

терминологии архитектуры и строительства были проанализированы такие семантические процессы, которые в совокупности определили ее современное состояние: терминологизация, метафоризация, метонимизация.

Ключевые слова: *термины-синонимы, термины-дублеты, терминология архитектуры и строительства, термины-антонимы, полисемия, гипонимия, терминологизация, метафоризация, метонимизация.*

Kuznetsova I., Shishlakov M. Semantic analysis of English terms in architecture and construction terminology. *The article describes the semantic features of the English terms in architecture and construction terminology. It is analysed common language semantic processes: synonymy, antonymy, homonymy, polysemy. Analysis of semantics in English architecture and construction terms is revealed only absolute synonyms, most of them are presented variant forms of the words and doublets. It is concluded that the English architecture and construction terminology differs almost complete absence of antonyms. In English terminology the phenomenon of polysemy isn't also spread widely. For this terminology it is extremely important hyponymic (hyper -) links, allowing to visualize the position of each term in an organized term system. In the dynamics of the English terminology in architecture and construction it is analysed these semantic processes to define its current state: termnologisation, metaphorisation, metonimisation.*

Key words: *terms, synonyms, doublets, architecture and construction terminology, antonyms, polysemy, hyponymy, termnologisation, metaphorisation, metonimisation.*

*Наталія Лазаренко
(Вінниця)*

УДК 378.016:811.161.2

КУЛЬТУРА МОВЛЕННЯ ВИКЛАДАЧА ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА

Зроблено спробу узагальнити наявні в науці параметри номінації «культура мови», «культура мовлення» як металінгвістичних одиниць терміносфери; виокремлено головні ознаки культури мовлення викладача вищої школи відповідно до вимог і суспільних потреб сьогодення; розширено змістову домінанту мовної освіти стосовно теорії й практики вивчення української мови; на конкретних прикладах показано можливі форми розвитку культури мовлення викладача, спрямовані на оновлення змісту навчальної й виховної роботи викладача вишу; поставлено акценти на дотриманні норм культури мови викладача як невід'ємної складової ключових компетентностей сучасного педагога.

Ключові слова: *українська мова, культура мови, викладач вищої школи, педагогічний університет, компетентність сучасного педагога.*

Постановка проблеми. У Національній доктрині розвитку освіти України в XXI столітті головною освітньою парадигмою визначено особистісно зорієнтовану, що передбачає забезпечення умов для психосоціального розвитку особистості, розкриття й реалізацію її потенціалу, набуття важливих компетенцій, задоволення інтересів та збагачення її суб'єктивного досвіду.

Новий продукт освітнього процесу, що має бути зреалізований у стінах вишу, - це соціально типова й індивідуально неповторна особистість із заявленим і зреалізованим власним потенціалом, активністю, самостійністю, ініціативністю, свідомою відповідальністю щодо саморозвитку, культурного перетворення себе та соціуму. Першорядну роль у цьому процесі відіграє педагогічне середовище, в якому творчо взаємодіють і співпрацюють студент і викладач, де студента підтримують, надають йому поради, консультують, коригують, допомагають у пошуку шляхів оптимального становлення особистісної діяльності — соціалізують студента як особистість. Загалом у діловій та освітній сферах нині використовують понад 2000 видів інтеракції, основним призначенням якої є стимулювання природної активності (розумової, що стимулює інтенсивність мислення, генерування ідей, висловлювання припущень, проектування, моделювання, конструювання, дослідження; творчої уяви, зосередженості,

спостережливості, що стимулює аналітико-синтетичні операції; *емоційності*, що стимулює напруженість, переживання; *соціальної активності*, що супроводжує імітацію соціальних ролей, обмін думками, судження про реалії; *фізичної*, супроводжуваної напругою, практичними діями, рухливістю тощо).

У зв'язку з кардинальними змінами політичної, соціально-економічної ситуації в Україні змінилися підходи й вимоги до викладача вищої школи. Сучасний педагог - це професіонал, духовний наставник, майстер-творець, активний учасник державотвірних процесів. Основна його місія - це творча співпраця зі студентами, уміння передавати їм культурно-національні надбання й кращі досягнення світової культури, формувати в них моральну зрілість і громадянську свідомість, виховувати любов до рідної країни, свого народу, поважати інші народи в умовах полікультурного середовища й загальної глобалізації та інтеграційних процесів сучасного світу.

Об'єктивний розвиток у нових суспільно-політичних, економічних, культурних умовах незалежної України спричинив досить помітні зміни в українській мові за останні двоє десятиріч: поповнився її словниковий склад за рахунок нових слів і запозичень, асимілювалися процеси формозмін у власних назвах, абрєвіатурах та деяких іншомовних словах, розширилася сфера вживання багатьох слів, форм слів та синтаксичних конструкцій, активізувався процес уживання застарілих та діалектних одиниць, широко вживаними стали запозичення з різних мов світу, особливо з англійської. Недаремно останнім часом ці питання перебувають у стані обговорення на засіданнях погоджувальної комісії з проблемних питань українського слововживання, словотворення та правопису слів в Інституті української мови НАН України, в журнальних статтях, у доповідях учених на Пленумах наукових рад НАН України, у рекомендаціях учених-мовознавців. Уся ця цілеспрямована робота забезпечує реальне внормування української мови, збереження її історичних традицій та пріоритетів, правильне використання українського слова в різних сферах суспільно-політичного життя, освіти, науці, культурі, вихованні та утвердженні державності української мови.

Культура мови (культура мовлення) в «сучасному лінгвістичному просторі» загальних і часткових проблем у реалізації відповідних комунікативних інтенцій мовця, статусу в інтеракціях із донедавна прогнозованих підходів перетворилася з наскрізно змістовим наповненням когнітивних, прагматичних, синергетичних реалій із утвердженими новими школами, напрямками нейролінгвістики, нейропсихолінгвістики, лінгвістичного програмування, соціолінгвістики, судової та кримінальної лінгвістики, загалом прикладної лінгвістики, корпусациї текстів. Увесь цей загальний простір лінгвістичних проблем, чільне місце в яких займає культура мови, виходить далеко за межі суто лінгвістичних проблем, охоплюючи питання лінгвокультурології, лінгвоепістемології, феноменології, лінгвоперсонології тощо [1;5].

У ракурсі таких міркувань доводиться або ж зробити спробу «дотикнути» заявлені нами міркування про культуру мови викладача вишу до названих загальнонаукових макропроблем сучасної лінгвістики, або обмежитися звичайним переліком питань і завдань, що їх ставлять перед педагогічними працівниками вишу реалії сучасного життя й вимоги реформування освіти в країні. Спробуємо коротко зупинитися на питаннях, що промовисто ілюструють можливості й завдання викладача вищої школи щодо постійної уваги й поваги до рідного слова.

У статті поставлено такі основні **завдання**:

- узагальнити наявні в науці параметри номінації «культура мови», «культура мовлення» в статусі неоднослівної термінологічної одиниці;
- визначити головні ознаки мовлення викладача вишу відповідно до сучасних вимог і суспільних потреб сьогодення;
- торкнутися питання розширення змістової домінанти мовної освіти в теорії й практиці проведення теоретичних наукових досліджень викладачів і студентів;
- поставити акценти на культурі мовлення викладача вишу як невід'ємній складовій ключових компетентностей сучасного педагога;
- на конкретних прикладах показати наявні форми можливостей розвитку культури мовлення викладача вишу.

Матеріалом для статті, особливо висновків автора, слугувала звітна документація керівників основних підрозділів Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського за останні роки, а також деякі інформації викладачів, голів відповідних комісій із питань реформування гуманітарної освіти, культури мовлення, що обговорювались на засіданнях ректорату та вченої ради університету.

Виклад основного матеріалу. У чому ж полягає культура мовлення? Що ми розуміємо під цими поняттями? У чому полягає справді висока мовна культура? Насамперед - у бездоганному користуванні лексичними і граматичними нормами літературної мови, у правильній вимові слів і вживанні нормативних наголосів у словах. Думаю, що ці абеткові істини про культуру мови засвоїв іще в школі кожен учень. Це є мінімальний «визначальник» у коментуванні понятійної реалії «культура мови», яким послуговується кожен.

Поступовий процес інтерпретаційної картини цього терміна можна простежити в самій техніці тлумачення його складових. «Культура (лат. cultura - освіта, розвиток від colo, colni, colum, colere - обробляти землю, схилитися) - від усього, створеного людським суспільством завдяки фізичній та розумовій діяльності, через цінності, що виявляються в освоєнні об'єктивного світу, - до ідеології, освіти, виховання, досягнень науки, мистецтва, літератури в сфері функціонування. Завершальним етапом інтерпретаційної шкали цього цілісного історичного феномена, утвореного на ґрунті політичної, економічної та психологічної спільності, виступає ознака «ступінь довершення» в оволодінні нормами, відповідною галуззю знань чи діяльності (*культура виробництва, культура послуг, культура побуту, культура поведінки, культура спілкування, культура мови*).

В усій інтерпретаційній канві терміна «культура мови», що відтворює процес його утворення, становлення й уживання, можна виділити чимало ознак, суму й інтегрування яких можна звести до найголовніших. Такі й подібні неоднослівні номінації перетворилися в цілісні понятійно-словесні комплекси, в яких ядерна узагальнювальна сема іменникової словоназви «культура», вступаючи в понятійно-корелятивні відношення із супроводжувальною семою залежного іменника, утворюють нерозривну цілісність у формі неоднослівної номінації. Лінгвальна природа й своєрідність таких номінацій виявляється в досить високому ступені важливості кожного елемента, нездатності будь-яких трансформацій, а отже, закономірному переході їх у розряд терміноназв складної (неоднослівної) будови. Отже, з лінгвістичного погляду, назва «культура мови» «вписується» в систему лінгвістичних термінів двослівної будови. Цей параметр доповнює склад різноаспектних характеристик номінації «культура мови».

Нерідко культуру мови розглядають лише як прикладну галузь, покликану виховувати чуття мови, виробляти навички усного та писемного спілкування. Однак розуміння культури мови як важливого соціального, психологічного, загальнокультурного і власне мовноестетичного чинника неможливе без усвідомлення усієї цілісності, системності лінгвістичних знань. Основні критерії нормативності української мови було розроблено М.М. Пилинським у його монографії «Мовна норма і стиль» (1976), в якій учений засвідчив вагу теоретичних питань культури мови в сучасному мовознавстві, підсумував напрацювання українських і зарубіжних лінгвістів у цій галузі й виокремив засадничі поняття, до яких звертаються наступні покоління дослідників.

Об'ємний простір займають питання культури мови (культури мовлення) в університетських курсах та спецкурсах вивчення української мови, в яких розглядаються загальні питання комунікації, правила й закони спілкування, функційні різновиди кодифікованої літературної мови; вводиться поняття «спеціальна мова», що базується на окреслених ситуаціях спілкування, сферах спілкування (науки, техніки, виробництва, управління, сільського господарства, транспорту, зв'язку, медицини, дипломатії і под.).

У цьому аспекті найзагальніша домінанта культури мовлення, що виявляється в спілкуванні, покриває не лише систему *«людина — людина»*, але й поширюється на систему *«людина — машина — людина»*. При такому підході йдеться не просто про людину, яка володіє мовою, людину, з її професіоналізмом, що вимагає володіння поняттєво-категорійним апаратом відповідної сфери діяльності і відповідною системою термінів (*«культура професійної мови», «культура професійних мов»*).

У короткому огляді проблеми, її мікропроблем та завдань хотілося б висловити своє бачення найважливіших філософсько-методологічних положень щодо мови загалом у підходах до розуміння глобальних основ її як буттєво-духовного феномена:

- У мові потрібно **бачити** велику силу духу, що його можна збагнути лише всім серцем...
- Мову потрібно розглядати як енциклопедію людських знань, де зафіксована історія, досвід, результати життєдіяльності суспільства, усі глибинні вікові пристрасті людини й людства загалом.
- Мову потрібно **поважати**, оскільки без поваги до рідного слова не може бути вихованості, духовності, духовної культури нації.
- Мову як феномен буття потрібно **розуміти**, його (цей феномен) потребує глибокого *осмислення* не лише як «засіб спілкування», тобто передачі «готових думок», але (і це найголовніше) як спосіб народження думок.
- Мову (мовлення) потрібно постійно **вивчати**, відбирати й запам'ятовувати слова, словосполучення, сталі вирази, речення.
- Мову потрібно **відчувати** - вловлювати найтонші нюанси постійного, стабільного й нового, яке ще лише жевріє в мовленні, але вже прогнозує собі велике майбутнє.

У всьому багатоманітті людського життя, динамічних суспільних процесів мовна освіта покликана стати основою для орієнтації мовної особистості. У поєднанні основних вихідних позицій мовної освіти (грамотність, лінгвістичне мислення, фахова спрямованість мовних знань) першорядна роль відводиться наявності у викладача і виробленню у студента *національно-мовної свідомості*. Саме гуманітарні знання закладають філософську основу світогляду, демократичні переконання, виховують мораль і високу духовність, що є основою гармонійної особистості - педагога сучасного вишу. Ознакою такої особистості є її високий ступінь володіння рідною мовою, соціальним та особистісним вибором мовних засобів, мовною компетенцією і спроможністю здійснювати спілкування за законами й правилами норм культури мовлення з урахуванням потреб і вимог, що їх ставить перед викладачем вишу, фахівцем міжнародного рівня сучасне суспільство.

Наведемо кілька прикладів із університетського життя колективу, що можуть слугувати зразками для підтвердження наших думок.

У системі різноманітних загальноуніверситетських виховних заходів неабияке місце посідає щорічне свято «Міжнародний день рідної мови». Практикують при цьому різні заходи, що сприяють узагальненню знань студентів із рідної мови, виробленню навичок їхньої колективної праці, розвивають творчі здібності, прищеплюють інтерес до рідної мови, плекають почуття національної гідності, віри у творчі сили народу, формують внутрішню потребу в постійному вдосконаленні мовної культури. Викладачі дбають про обладнання таких заходів (портрети українських письменників, вислови про мову, фонограми пісень тощо). Елементарне спостереження над оголошеннями спонукає нас зробити висновок щодо самих оголошень про такі заходи. Порівняймо, наприклад, звичайне оголошення про захід із зазначенням місця й дати його проведення із такими промовистими оголошеннями, наприклад: *«Дзвени, народу рідне слово»*; *«Мій край чудовий — Україна! І найдорожче - рідна мова, наснагу й силу над дає»*; *«Нам стежку в світ дано топтати, поки в нас рідна мова є!»*; *«Якщо добре рідну мову не будем вивчати, то історію свою народу ми не будем знати»*; *«Мова моя українська — батьківська, материнська, рідна мені до болю, — дужий я з тобою»*; *«Плекаймо всі разом ту мову, яка дісталася нам у спадок від наших пращурів»*; *«Мова — душа нації»*; *«Моя мова — це молитва до Бога і до своєї нації»*; *«Слово, моя ти єдина зброе, ми не повинні загинуть обоє»* (Леся Українка); *«О рідне слово, хто без тебе я?»*; *«Я знаю: мова мамина — свята. В ній вічний, незнищенний дух свободи»*; *«Мова — багатство моє»*; *«Мова — державна перлина, нею завжди дорожить»*; *«Без мови немає країни. Мову, як матір, любіть»*; *«Зневажить мову мамину — біда, котра пустими зробить наші душі»*; *«Мова кожного народу неповторна і — своя»*; *«Про справжніх володарів наукового слова»*; *«Великі Майстри Науки - Граматики»* та ін.

У ракурсі серйозної розмови про культуру мовлення викладачів вишу на особливу увагу заслуговує науково-дослідна робота студентів, зокрема робота гуртків та проблемних груп на

кафедрах філологічного факультету. Так, наприклад, уже саме формулювання узагальнених тем студентських робіт засвідчує неабияку креативність і увагу до культури мови:

«Культура мови — культура думки»; «Від зародків нового в мові до справжньої культури мови»; «Словам тісно, а думкам просторо»; «Синтаксис - вічний двигун мови»; «О слово! Що без тебе я?»; «Ну що б, здавалося, слова...» (Т.Г.Шевченко); «Із полону багатослів'я до ефективності мовлення»; «Іменниковому роду нема переводу»; «Грамотична сила дієслова»; «Такий уже «норов» у словосполучень»; «Поговоримо про речення — побратими»; «Вірна помічниця думки — граматики»; «Речення на синтаксичному перехресті»; «У граматиці сусідів вибирають» і т.д.

Відбулися зміни в акцентах освітньої парадигми в бік гуманізації та саморозвитку особистості, спрямованого на розвиток творчого потенціалу, безперервного самопізнання, саморозвитку й самовдосконалення. Специфіка й функції навчальних предметів викладачів-філологів ставлять особливі вимоги до їхньої професійної компетентності як до лідерів навчально-виховного процесу удосконалення підготовки молодих кадрів для забезпечення невідкладних суспільних потреб Держави. Згадаймо філологічну (мовознавчу) школу докт. філол. наук, проф. Іваницької Н.Л., знаковими результатами якої є хоча б підготовка висококваліфікованих кадрів із мовознавства для рідного університету, інших вишів області; успішне виконання державних фундаментальних тем із мовознавства, активна участь у науковому житті країни, у підготовці наукової еліти – учених-мовознавців України. Думаю, що ця естафетна доріжка має бути продовжена молоддю, сміливими, творчими, оновленими й новими проектами, які б відповідали сьогоднішнім вимогам суспільства.

Багате й різновекторне «господарство» університету в його стрімкій динаміці щоденності включає в себе найголовнішу складову - колектив, людей - як керівників структурних розділів і підрозділів, так і рядових працівників із неоднаковим рівнем знання мови, володінням стилістичними ресурсами й багатством рідної мови та властивими кожному ораторськими здібностями. Звичайно, основи культури мовлення, закладені в дошкільному та шкільному вихованні, а отже, сформований мовний етикет у них різний. У цьому зв'язку особливі вимоги щодо дотримання мовних норм, дбайливого ставлення до рідного слова, усвідомлення його значення для розвитку інтелектуальної та емоційної культури української нації ставляться до університетської еліти - усіх викладачів університету, безвідносно до їхніх ступенів і звань, посад чи навчальних дисциплін, вивчення яких вони забезпечують. Культура мовлення кожного викладача вишу має бути бездоганною, зразковою для тих молодих людей, які обрали фах педагога.

У мінімальний кошик професійних обов'язків кожного викладача вишу мусить бути покладено, крім творчості, креативності також бездоганне дотримання норм культури мовлення. Кожен працівник вишу повинен дотримуватись загальноприйнятих норм сучасної української мови в писемній та усній формах, які є «законом» літературної мови з погляду лексики, граматики, орфографії, орфоепії, словотворення, пунктуації, стилістики. Будь-які відхилення від норм на різних рівнях мови спричиняють помилки, які знижують культуру мовлення викладача. Дотримання норм літературної мови, свідоме, цілеспрямоване та майстерне використання мовно-виражальних засобів залежно від мети й обставин спілкування засвідчує високу компетентність викладача вишу. Отже, мовлення викладача вишу повинно бути: *змістовним* (продуманим, логічним); *послідовним* (зв'язним, алгоритмічно структурованим); *багатим*; *точним* (із найточнішими словами, які розкривають зміст думки); *виразним* (із використанням найважливіших слів, які відтворюють ставлення до того, про що говорите); *правильним* (із дотриманням мовних норм); *доцільним* (щодо оцінки ситуації спілкування); *образним* (щодо яскравості й емоційності впливу на слухача).

Наостанок не буде зайвим наголосити ще на одному із важливих аспектів стосовно мовної й мовленнєвої обізнаності, а то й ерудованості викладача вищої школи в мовних питаннях, що регулюються спеціальними нормативними документами - законодавчими актами й офіційними документами юридичного характеру. Недарма в сучасній філологічній науці, зокрема в прикладній лінгвістиці, активізувалися нові напрями: *юрислінгвістика*, *правова комунікація*, *лінгвоконфліктологія*, *судова лінгвістика* та ін. Якщо викладачам-мовникам

належить систематично включати відповідну тематику в арсенал теоретичних досліджень із лінгвістики та інших гуманітарних наук, поповнюючи свій теоретико-джерельний інструментарій із лінгвопрагматики, лінгвістики тексту, лексикології, граматики, стилістики, інших галузей і розділів мовознавства, то методологічна настанова в підвищенні загальної мовної компетентності стосується всіх викладачів вищої школи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ажнюк Л.В. Типологія об'єктів лінгвістичної експертизи і методики їх дослідження / Л.В. Ажнюк // Мовознавство. – 2016. - № 3. - С. 3-18.
2. Вихованець Іван. Розмовляймо українською. Мовознавчі етюди І.Вихованець / Університетське видання «Пульсари». – Київ, 2012. – 155 с.
3. Головащук СІ. Словник-довідник з українського літературного слововживання / С.І. Головащук. - К. : Рідна мова, 2000. - 351 с.
4. Городенська Катерина. Українське слово у вимірах сьогодення // Ін-т укр. мови НАН України. - К. : КММ, 2014. – 124 с.
5. Дербеньова А.Г. Мовленнєва компетентність як одна з основних вимог до індивідуально-психологічних особливостей сучасного вчителя / А.Г. Дербеньова // Зарубіжна література в школі. - 2011. - № 2. – С. 2-6.
6. Дубовик С. Культура професійного мовлення педагога / Світлана Дубовик // Початкова школа. - 2014. - № 12. -С. 1-4.
7. Євтух Микола, Волощук Іван. Гносологічний фокус трансформаційних змін філософії освіти / М. Євтух, І. Волощук // Філософія освіти. Наукове видання. Київ. Майстер-клас, 2006. – С. 7-15.
8. Єрмоленко С.Я., Бибик С.П., Тодор О.Г. Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / За ред. С.Я. Єрмоленко. - К. : Либідь, 2001. – 224 с.
9. Завальнюк І.Я. Синтаксичні одиниці в мові української преси початку ХХІ століття: функціональний і прагмалінгвістичний аспекти / І.Я. Завальнюк. – Вінниця : Нова книга, 2009. – 400 с.
10. Категорії педагогічної творчості: короткий термінологічний словник, цитатник і покажчик літератури / А.М. Коломієць, Н.І. Лазаренко, Н.Л. Клочко, Л.І. Линник. – Вінниця : ВДПУ, 2005. – 60 с.
11. Коваль Л. У вирі праці: з нагоди ювілею Ніни Лаврентіївни Іваницької / Л. Коваль // Рідний край. Альманах Полтавського державного педагогічного університету. – ПДПУ. – 2010. - № 1 (22). – С. 81-85.
12. Куцевол О.М. Теоретико-методичні основи розвитку креативності майбутніх учителів літератури [монографія] / Ольга Миколаївна Куцевол. – Вінниця : Глобус-Прес, 2006. - 348 с.
13. Копусь О. Концептуальні підходи до розроблення змісту й організації процесу формування у майбутніх магістрів-філологів професійної мовленнєвої компетенції / Ольга Копусь // Українська мова і література в школі. - 2011. - № 2. – С. 46-51.
14. Кучеренко І. Теоретичні і методичні засади сучасного уроку української мови в основній школі [монографія] / І.А. Кучеренко. – Умань : Видавець ФОП Жовтий О.О., 2014. - 400 с.
15. Назаренко Н.І. Методика викладання української мови: тези лекцій, таблиці, схеми: навчальний посібник / Н.І. Назаренко. - Вінниця, 2003. - 86 с.
16. Методика викладання української мови в середніх освітніх закладах [за ред. М.Пентилюк]. - К. : Ленвіт, 2009. - 400 с.
17. Орфографічний словник української мови. - 3-тє вид. - К., 2002. – 1006 с.
18. Орфоепічний словник української мови: У 2 т. / під ред. М.М. Пешак та ін. - Т. 1. - К., 2001. - 955 с; Т. 2. - К., 2003. – 918 с.
19. Пасинок В.Г. Формування культури мовлення у майбутнього викладача / В.Г.Пасинок // Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти: збірник наукових праць / ред. кол. [В.Г. Кремень, Л.Л. Говажнянський, О.Г. Романовський]. - Харків, 2003. - Вип. 2 (6). – С. 411-418.
20. Русанівський В.М., Широков В.А. Інформаційно-лінгвістичні основи сучасної лексикографії / В.М. Русанівський, В.А. Широков // Мовознавство. - 2002. - №6. – С. 7-48.
21. Ситор О. Вільне володіння мовою - вагомий засіб впливу на студентську аудиторію / О. Ситор // Освіта, технікуми, коледжі. - 2011. - № 3/4. - С. 70-74.
22. Соколовська Ж.П. Картина світу та ієрархія сем / Ж.П. Соколовська // Мовознавство. – 2002. - № 6. – С. 87-92.
23. Струганець Л. Пріоритетні напрями культуромовної діяльності. Ну що б здавалося, слова / Л. Струганець. - К. - НАНУ, Інститут української мови, 2005. - С. 38-39, 71.
24. Струганець Л. Теоретичні основи культури мови: навч. посібник / Л. Струганець. - Тернопіль, 1997. – 96 с.
25. Українська мова: підручник для 8 класу загальноосвітніх навчальних закладів / С.О. Караман, О.М. Горошкіна, О.В. Караман, Л.О. Попова. - К. : Літера ЛТД, 2016. - 296 с.
26. Фіцула М. Педагогіка : навч. посібник / М. Фіцула. - К. : Академвидав., 2009. - 560 с.
27. Черемська Ольга. Формування мовної і комунікативної компетенцій мовної особистості у вищій школі / О. Черемська // Вища школа. - 2010. - № 12. – С. 63-72.
28. Шабат-Савка С.Т. Категорія комунікативної інтенції в українській мові: [монографія] / С.Т. Шабат-Савка. – Чернівці : Букрек, 2014. – 412 с.
29. Широков В.А. Феноменологія лексикографічних систем / В.А. Широков – К. : Наукова думка, 2004. – 327 с.

Лазаренко Н. Языковая культура преподавателя как неотъемлемая составляющая ключевых компетентностей современного педагога. Рассмотрено имеющиеся в науке параметры наименования «культура языка» как металингвистической единицы терминосферы; выделены главные особенности языковой культуры преподавателя высшей школы в соответствии с современными требованиями; расширено содержательную доминанту языкового образования в теории и практике изучения украинского языка; на конкретных примерах показано возможные формы развития языковой культуры преподавателя, способствующие обновлению содержания учебно-воспитательной работы преподавателя высшего учебного заведения; акцентировано на соблюдении норм культуры речи как одной из главных составляющих ключевых компетентностей современного педагога.

Ключевые слова: украинский язык, культура речи, преподаватель высшей школы, педагогический университет, компетентность современного педагога.

Lasarenko N. Language Teacher's Culture as an Integral Component of the Core Competencies of the Modern Teacher. The article considers the existing approaches to the nomination "language culture" as metalinguistic unit. It highlights the main features of the linguistic culture of the teacher of high school in accordance with modern requirements. The article expands meaningful dominant of language education in the theory and practice of studying the Ukrainian language. Specific examples show possible forms of the linguistic culture of the teacher to facilitate updating of the content of educational work of higher educational establishment teacher. It is accented on compliance culture speech as one of the main components of key competences of the modern teacher.

Key words: Ukrainian language, culture of speech, the teacher of the higher school, Pedagogical University, the competence of the modern teacher.

Наталія Лісняк
(Київ)

УДК 81'373.7

ПОЕТИЧНИЙ ОБРАЗ СВІТУ У ЛЕМКІВСЬКИХ ПІСНЯХ

*У статті висвітлено концептуальну значущість образу світу в контексті лемківських пісень. Аналіз здійснено на матеріалі текстів пісень, почерпнутих із відомих збірок пісень з Лемківщини та з власних записів від переселенців. Досліджено особливості вживання слова-поняття **світ**, виявлено його семантико-символічний потенціал та простежено прийоми і засоби реалізації цього образу.*

Ключові слова: символ, слово-поняття, семантична структура лексеми, лексема, сема, субституція, асоціативний зв'язок.

Постановка проблеми. Предметом мовних студій стали тексти пісень з Лемківщини. Відомо, що саме фольклор є тим джерелом лінгвокультурології, на якому ґрунтується поняття національної культури. Саме в народній пісні, в якій відображена доля народу, простежується справжнє сприйняття навколишнього лемком. Пісня є тим глибинним джерелом пізнання свідомості етносу, у якій часто прихована чи завуальована її справжність. *Світ-всесвіт, світ-простір, світ-земля* та інші поняття створюють своєрідну картину світу горянина. Поетичний образ світу у лемківських піснях ще не був предметом наукових зацікавлень, тому й потребує детальних лінгвістичних маніпуляцій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній українській лінгвістиці спостерігається посилений інтерес до вивчення символічної образності, основних мотивів та культурологічної значущості мовних одиниць у народнопоетичній творчості. Автори праць з лінгвофольклористики, лінгвостилістики описали символічне навантаження, зображальні засоби лексики у різних аспектах. Дослідження С. Єрмоленко [6], Н. Данилюк [4], В. Жайворонка [7], Л. Дяченко [5], В. Кононенка [8] стали вагомим надбанням у галузі лінгвофольклористики.

Однак, незважаючи на широке висвітлення символічних значень та прийомів їх реалізації в уснопоетичній мові, лемківський пісенний фольклор як об'єкт аналізу у цьому плані